

підтримка держави та створення хабів, де буде проходити розробка проєктів і навчання для них. Вважаємо, що саме стартапи стануть головним фундаментом для оновлення українського туризму. А повне забезпечення інформацією, рекламними центрами дозволить туристичним компаніям стати найкращими світовими брендами після відкриття кордонів.

### **Література:**

1. Давиденко І.В. Стан та перспективи розвитку стартап-проєктів у туристичній сфері України. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 48. С. 44–51.
2. Смирнов І.Г. Сталий розвиток туризму в умовах глобалізації. *Географія та туризм*. 2022. № 65. С. 85–94.
3. Гаврилюк С.П. Інноваційні технології в туризмі : монографія. Київ : КНТЕУ, 2021. 240 с.
4. Корж Н.В., Басюк Д.І. Управління туристичними DESTINATIONAMI : підручник. Вінниця : ПП «ТД Едельвейс і К», 2017. 322 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-614-3-1-69>

## **БЮДЖЕТНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІСЛЯВОЄННОГО ЕКОНОМІЧНОГО ВІДНОВЛЕННЯ**

**Тригубка М. О.**

*здобувачка 4 курсу*

*спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини»*

*Міжнародний університет*

*м. Одеса, Україна*

**Слатвінська М. О.**

*доктор економічних наук, професор,*

*професор кафедри економіки та міжнародних економічних відносин*

*Міжнародний університет*

*м. Одеса, Україна*

В умовах трансформації національної економіки України, викликаній повномасштабною війною, бюджетна політика має ключову роль у забезпеченні макроекономічної стабільності та формуванні передумов для післявоєнного відновлення. Зміна пріоритетів державних фінансів, зростання бюджетного дефіциту, посилення залежності від зовнішнього фінансування, а також необхідність одночасного покриття оборонних і

соціально-економічних витрат визначають її сучасну конфігурацію. Актуальність дослідження зумовлена значенням бюджетної політики як інструменту пом'якшення воєнних фінансових шоків і стимулювання економічного відновлення.

У науковій літературі бюджетна політика розглядається як складова фінансової політики держави, що охоплює процеси формування, розподілу та використання бюджетних ресурсів з метою досягнення економічного зростання, соціальної стабільності та структурної модернізації економіки [1]. В умовах післявоєнного відновлення її функціональне навантаження суттєво розширюється, оскільки вона має забезпечувати не лише перерозподільчу функцію, але й інвестиційно стимулюючу, відновлювальну та інституційну.

Для аналізу трансформації бюджетної політики України доцільно розглянути динаміку бюджетних показників у довгостроковому періоді (табл. 1), що дозволяє виявити структурні зміни під впливом макроекономічних факторів.

Таблиця 1

**Динаміка основних показників зведеного бюджету України  
у 2021–2025 рр.**

| Рік  | Доходи, млн грн | Видатки, млн грн | Сальдо, млн грн | Сальдо, % ВВП |
|------|-----------------|------------------|-----------------|---------------|
| 2021 | 1662242,7       | 1844377,7        | -186908,3       | -3,42         |
| 2022 | 2196273,3       | 3043499,1        | -844827,9       | -16,27        |
| 2023 | 3104306,6       | 4440940,2        | -1327700,7      | -20,31        |
| 2024 | 3587789,5       | 4944026,1        | -1350614,1      | -17,64        |
| 2025 | 4337978,2       | 5999467,1        | -1659460,4      | -18,58        |

*Джерело: складено автором за даними [2]*

Аналіз даних у таблиці 1 свідчить про кардинальну зміну параметрів бюджетної політики: якщо у 2021 році дефіцит бюджету перебував у межах прийнятних 3,42% ВВП, то з початком повномасштабного вторгнення він зріс у п'ять разів, досягнувши пікового значення 20,31% у 2023 році. Отримані показники підтверджують закріплення нової фіскальної реальності, де видатки зросли у 3,25 раза за досліджуваний період, що зробило бюджетну систему критично залежною від зовнішніх джерел фінансування. Стабілізація дефіциту на рівні понад 17-18% ВВП у 2024-2025 рр. свідчить про те, що бюджетна політика трансформувалася у головний інструмент підтримки стійкості економіки та основу для реалізації стратегії післявоєнного відродження.

Незважаючи на суттєве зростання номінальних доходів бюджету, воно значною мірою забезпечується зовнішньою фінансовою підтримкою, що посилює залежність бюджетної системи від міжнародних партнерів. Водночас видатки демонструють випереджальну динаміку, що підвищує фіскальний тиск і ускладнює досягнення довгострокової стабільності.

Бюджетна політика України має адаптивний характер, швидко реагуючи на виклики воєнного часу через переорієнтацію видатків на сектор безпеки і оборони та розширення соціальної підтримки, однак така модель супроводжується ризиками фіскальної нестійкості.

Одним із напрямків трансформації державних фінансів є зростання витрат на оборону, що визначає структуру бюджету в умовах війни. Для оцінки масштабів перерозподілу ресурсів на користь безпекового сектору доцільно проаналізувати показники, наведені в таблиці 2.

Таблиця 2

**Динаміка видатків державного бюджету України на оборону  
у 2021–2025 рр.**

| Рік  | Видатки на оборону, млн грн | Частка у видатках, % |
|------|-----------------------------|----------------------|
| 2021 | 127527,3                    | 8,56                 |
| 2022 | 1142872,4                   | 42,24                |
| 2023 | 2097620,5                   | 52,25                |
| 2024 | 2304475,1                   | 51,36                |
| 2025 | 3069857,4                   | 56,09                |

*Джерело: складено автором за даними [3]*

За даними таблиці 2, відбулося значне зростання видатків на оборону як у абсолютному, так і у відносному вимірі. Якщо у 2021 році їх частка становила менше 10% загальних видатків, то вже у 2022 році вона перевищила 40%, а у наступні роки стабільно перевищує 50%. Це свідчить про формування нової моделі бюджетної політики, орієнтованої на забезпечення обороноздатності держави як пріоритетного завдання. Водночас така структура видатків обмежує можливості фінансування економічного розвитку, інвестиційних проєктів та відновлення інфраструктури.

Проведений аналіз виявляє системні проблеми бюджетної політики України в умовах воєнної економіки, які обмежують потенціал післявоєнного відновлення. Головними викликами є хронічна незбалансованість бюджету з критичним рівнем дефіциту, надмірна залежність від міжнародної фінансової допомоги та вимушене домінування оборонних видатків. Це створює тривалі боргові ризики та обмежує фінансову самостійність держави, адже бюджет втрачає свою стимулюючу роль, оскільки ресурси витрачаються на поточні потреби, а не на стратегічний розвиток та системне відновлення економіки.

Для підвищення ефективності бюджетної політики як інструменту післявоєнного економічного відновлення необхідна комплексна трансформація, першочерговим завданням якої є фіскальна консолідація та зниження залежності від зовнішніх впливів. Поступове скорочення дефіциту має досягатися через розширення податкової бази, розвиток внутрішнього фінансового ринку та жорстку оптимізацію видатків [4]. Водночас структура бюджету потребує кардинальних змін: у міру зниження частки оборонних витрат пріоритетним має стати фінансування

масштабних інвестиційних проєктів, відновлення інфраструктури та підтримка інновацій, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності економіки.

Ключовим напрямом цієї трансформації є також посилення інвестиційної функції бюджету, де державні кошти виступатимуть каталізатором для залучення приватного капіталу, зокрема через механізми державно-приватного партнерства та інструменти гарантування інвестицій. Щоб забезпечити узгодженість цих процесів із пріоритетами відбудови, необхідне повноцінне запровадження середньострокового бюджетного планування [5], яке дозволить раціонально розподіляти ресурси та орієнтувати фінансову політику на довгострокові цілі розвитку людського капіталу та підтримки бізнесу.

Таким чином, сучасна бюджетна політика України має трансформуватися з моделі «фінансування виживання» у стратегічний інструмент економічного відродження. Це потребує поступової фіскальної консолідації, зниження залежності від зовнішніх запозичень та переорієнтації ресурсів з поточних видатків на стимулювання інвестицій і відновлення інфраструктури. Впровадження середньострокового планування та механізмів підтримки інновацій дозволить бюджетній системі стати фундаментом для стабільного післявоєнного зростання та системної модернізації національної економіки.

### Література:

1. Ващук О. Бюджетна політика: поняття та завдання. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2023. Вип. 77, ч. 2. С. 37–41. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2023/06/7-2.pdf> (дата звернення: 14.04.2026).
2. Зведений бюджет України. *Мінфін*. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/cons/> (дата звернення: 14.04.2026).
3. Структура видатків бюджету України. *Мінфін*. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/cons/expense/> (дата звернення: 15.04.2026).
4. Кудряшов В. Дефіцит державного бюджету і джерела його покриття. Економіка України. 2025. № 8 (765). С. 57–75. URL: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2025.08.057> (дата звернення: 15.04.2026).
5. Голинський Ю. О. Середньострокове бюджетне планування в Україні подолання невизначеності під час війни. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2024. Вип. 3 (167). С. 71–77. URL: [https://ird.gov.ua/sep/sep20243\(167\)/sep20243\(167\)\\_071\\_HolynskyyYuO.pdf](https://ird.gov.ua/sep/sep20243(167)/sep20243(167)_071_HolynskyyYuO.pdf) (дата звернення: 16.04.2026).